

Téma	Zastupitelská a přímá demokracie	Téma 7
Obsah	Definice, znaky a příklady přímé a zastupitelské demokracie, argumenty pro a proti přímé demokracii	
RVP	Člověk, stát a právo, VO-9-4-04	
Cíl vyučovací hodiny / Kompetence	<p>Kompetence odborná: Žák objasní rozdíly mezi zastupitelskou a přímou demokracií a demonstruje je na příkladech z České republiky, vlastními slovy vysvětlí výhody a nevýhody přímé demokracie.</p> <p>Kompetence metodická: Žák dokáže rozlišit relevantní informace v předloženém textu.</p> <p>Kompetence k vytvoření si vlastního názoru: Žák vyjádří a zdůvodní svůj názor na téma „Potřebujeme více přímé demokracie v České republice?“.</p> <p>Kompetence k jednání: Žák dokáže v diskusi pomocí argumentů obhájit svůj názor na téma „Potřebujeme více přímé demokracie v České republice?“.</p>	
Pracovní materiály / učební pomůcky	Pracovní list „Slovníková hesla k přímé a zastupitelské demokracii“, pracovní list „Příklady přímé a zastupitelské demokracie“, pracovní list „Argumenty pro a proti přímé demokracii“, tabule, fixy, křída	

Čas (odhad)	Forma výuky / Metoda	Fáze výuky	Scénář hodiny / Úkoly	Pracovní materiály / učební pomůcky
5 min.	Frontální výuka: Metoda ABC	Úvod / Motivace:	<p>Metoda ABC: Učitel napíše velkými písmeny slovo „DEMOKRACIE“ doprostřed tabule. Nad a pod slovem nechává prostor.</p> <p>Učitel: <i>Napište ke každému písmenu vertikálně jedno slovo, které si spojujete s demokracií v České republice. (Slovo nemusí písmenem začínat. Stačí, když dané písmeno obsahuje.)</i></p> <p>Žáci chodí jeden po druhém k tabuli a píšou k písmenům slova, která si spojují s demokracií, např. strana, prezident, volby, referendum atd.</p> <p>Každý žák, který nějaké slovo píše, stručně vysvětlí, proč ho spojuje s demokracií.</p>	Tabule, křída nebo fixy
1 min.	Frontální výuka: Informace od učitele	Přechod	<p>Učitel: <i>Ze slov, která jste napsali na tabuli, je zřejmé, že demokracie může mít různé podoby. Pojmy jako „volby“ a „referendum“ (zde vyberte dvě vhodná slova napsaná žáky na tabuli), například ukazují dva základní typy demokracie: přímou a zastupitelskou demokracii. V dnešní hodině si ukážeme, co přesně tyto typy demokracie znamenají.</i></p> <p>Napište nadpis na tabuli: Zastupitelská a přímá demokracie</p>	Tabule

8 min.	Práce ve dvojicích	Expozice	<p>Učitel rozdá pracovní list a stručně vysvětlí úkoly.</p> <p>Práce ve dvojicích</p> <p>A/B</p> <p>A:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Přečtěte si heslo ze slovníku o přímé demokracii a podtrhněte nebo označte důležité výrazy. <p>B:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Přečtěte si heslo ze slovníku o zastupitelské demokracii a podtrhněte nebo označte důležité výrazy. <p>A+B</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Vysvětlete si navzájem vlastními slovy, co znamená přímá a zastupitelská demokracie. Používejte k tomu i podtržené nebo označené výrazy. 3. Společně doplňte tuto větu: Přímá a zastupitelská demokracie se liší tím, že... 	Pracovní list „Slovníková hesla k přímé a zastupitelské demokracii“
4 min.	Frontální výuka: Výukový rozhovor	Fixace	<p>Pro fixaci výsledků přečte pouze pár žáků nahlas svoji doplněnou větu. Ostatní žáci reagují a doplňují.</p>	
7 min.	Samostatná práce	Aplikace	<p>Učitel: <i>Podívejme se na to, zdali dokážete rozeznat přímou a zastupitelskou demokracii.</i></p> <p>Učitel rozdá pracovní list a krátce vysvětlí úkol.</p> <p>Úkol: Přiřadte příklady k typu přímé nebo zastupitelské demokracie tak, že napíšete P za příklad přímé demokracie nebo Z za příklad zastupitelské demokracie.</p> <p>Žáci vypracují úkol samostatně.</p>	Pracovní list: „Příklady přímé a zastupitelské demokracie“
3 min.	Frontální výuka: Výukový rozhovor	Fixace	<p>Fixace výsledků proběhne v rámci diskuse ve třídě.</p>	
1 min.	Frontální výuka: Informace od učitele	Přechod Reflexe	<p>Učitel: <i>Od roku 1993 se některé politické strany, jako například komunistická strana (KSČM), která podala návrh ústavního zákona o všeobecném referendu v roce 1996, znovu a znovu pokoušejí zavést prvky přímé demokracie na národní úrovni. Doposud nebyly tyto pokusy úspěšné a nezískaly potřebnou parlamentní většinu hlasů, jelikož pro takovou změnu je nutná třípětinová většina v obou komorách parlamentu.</i></p> <p><i>Vícero parlamentních politických stran požaduje v poslední době opakovaně více přímé demokracie v České republice. V březnu roku 2016 doporučil prezident Miloš Zeman Poslanecké sněmovně, aby přijala návrh zákona o obecném referendu z léta roku 2015. Co si o tom myslíte? Potřebujeme více přímé demokracie v České republice, ano či ne?</i></p>	

5 min.	Samostatná, případně skupinová práce	Reflexe / aplikace	<p>Učitel rozdá pracovní list „Argumenty pro a proti přímé demokracii“ a krátce vysvětlí úkol.</p> <p>Úkol: Které argumenty jsou pro a které spíše proti přímé demokracie v České republice? Označte všechny argumenty pro červeně a všechny argumenty proti modře. V případě potřeby přidejte vlastní argumenty.</p>	Pracovní list „Argumenty pro a proti přímé demokracii“
10 min.	Diskuse		<p>Učitel: <i>Diskutujte o argumentech pro a proti ve třídě. Jaký je váš osobní názor: Potřebujeme více přímé demokracie v České republice?</i></p> <p>Žáci diskutují, učitel nebo velmi dobrý žák diskusi moderuje. (Bylo by hezké, kdybyste během diskuse upravili zasedací pořádek tak, aby se všichni žáci viděli.)</p> <p>Krátce před koncem hodiny učitel nechá žáky hlasovat zvednutím ruky o tom, kdo je pro rozvoj přímé demokracie v České republice a kdo je proti.</p>	

Úkoly pro žáky:

1. Žák A: Přečtěte si heslo ze slovníku o přímé demokracii a podtrhněte nebo označte důležité výrazy.
2. Žák B: Přečtěte si heslo ze slovníku o zastupitelské demokracii a podtrhněte nebo označte důležité výrazy.
3. Žák A a B: Vysvětlete si navzájem vlastními slovy, co znamená přímá a zastupitelská demokracie. Používejte k tomu i podtržené nebo označené výrazy.
4. Žák A a B: Společně doplňte tuto větu: *Přímá a zastupitelská demokracie se liší tím, že...*

Přímá demokracie

Přímá demokracie, někdy též zvaná čistá demokracie, je založena na přímé účasti občanů v demokratickém rozhodování. Přímá demokracie je opak nepřímé či zastupitelské demokracie, která je založen na tom, že lidé nečiní rozhodnutí přímo, ale volí si své zástupce (politiky), kteří rozhodují o otázkách státu. Přímá demokracie se může uskutečňovat např. prostřednictvím lidové iniciativy a referenda, kdy občané přímo rozhodují o konkrétních otázkách, místo toho, aby si nejdříve zvolili své zástupce (politiky či politické strany), které jsou typické pro zastupitelskou demokracii.

Zdroj: upraveno podle Encyclopedia Britannica

Zastupitelská demokracie

Zastupitelská demokracie je systém, kde si občané volí své zástupce, kteří ve jménu občanů rozhodují o zákonech a dalších důležitých otázkách státu. Zastupitelská demokracie je opak přímé demokracie, kde občané rozhodují o zákonech a dalších důležitých otázkách státu přímo. V zastupitelské demokracii tedy občané nerozhodují přímo, ale přenechávají rozhodování na svých zástupcích, které si zvolili. Volení zástupci mohou být nahrazeni jinými volenými zástupci v dalších volbách.

Zdroj: upraveno podle The History On-line

Přímá a zastupitelská demokracie se liší tím, že

Zadání:

Přiřadte příklady k typu demokracie tak, že napíšete „P“ za příklady přímé demokracie, nebo „Z“ za příklady zastupitelské demokracie.

Referendum o vstupu České republiky do Evropské unie proběhlo 13. a 14. června 2003. Přes 77 % hlasujících členství podpořilo a ČR tak vstoupila do Evropské unie 1. května 2004.	
Vláda schválila protikuřácký zákon, platit by měl od roku 2017. Poté, co vláda neprosadila sněmovnou protikuřácký zákon, posílá ministr zdravotnictví zákon do legislativního procesu znovu. Do novely zapracoval pozměňovací návrhy schválené poslanci kromě návrhu Marka Bendy.	
V některých částech Švýcarska mají občané právo shromáždit se v určený den na náměstí ve svém městě a hlasováním rozhodovat o různých otázkách svého města. Lidé hlasují zvednutím ruky.	
Z celkového počtu 32 688 osob oprávněných hlasovat v místním referendu v Praze 7 se referenda o nové radnici zúčastnilo 14 540 občanů (44,5 %), tedy více než zákonem požadovaných 35 %.	
Pražští zastupitelé ve čtvrtek večer schválili novelu vyhlášky o hazardu, která ruší všechny herny v hlavním městě. V provozu zůstanou jen provozovny označované jako kasina. Serveru iDNES.cz to potvrdil mluvčí pražského magistrátu Vít Hofman. Zastupitelé rovněž odhlasovali kompletní zákaz hazardu včetně kasin v Praze 4.	
Debata o reformě evropského azylového systému je dlouhodobá, dnešní schůzka premiéra Andreje Babiše s předsedou Evropské komise (EK) Jeanem-Claudem Junckerem v Bruselu proto nepřinesla konkrétní řešení problému kvót na uprchlíky. Babiš večer po sérii jednání nejen s Junckerem, ale i s dalšími členy komise novinářům řekl, že diskuse o reformě evropského azylového systému může skončit i později než v první polovině letošního roku.	
Ve Švýcarsku mohou občané navrhnout vlastní nové zákony včetně zákonů rušících existující zákony. Občané zde také mají možnost vetovat již schválený zákon, který ale ještě nevstoupil v platnost.	
Návštěvu tachovského okresu absolvoval v pondělí odpoledne krajský hejtman Milan Chovanec v doprovodu několika radních. Po návštěvě sídla Správy CHKO Český les v Přimdě a Domova pro seniory Panenská se přesunul do restaurace Baileys, kde absolvoval besedu s obyvateli Tachovska.	

Zadání:

Přiřadte příklady k typu demokracie tak, že napíšete „P“ za příklady přímé demokracie, nebo „Z“ za příklady zastupitelské demokracie.

Referendum o vstupu České republiky do Evropské unie proběhlo 13. a 14. června 2003. Přes 77 % hlasujících členství podpořilo a ČR tak vstoupila do Evropské unie 1. května 2004.	P
Vláda schválila protikuřácký zákon, platit by měl od roku 2017. Poté, co vláda neprosadila sněmovnou protikuřácký zákon, posílá ministr zdravotnictví zákon do legislativního procesu znovu. Do novely zapracoval pozměňovací návrhy schválené poslanci kromě návrhu Marka Bendy.	Z
V některých částech Švýcarska mají občané právo shromáždit se v určený den na náměstí ve svém městě a hlasováním rozhodovat o různých otázkách svého města. Lidé hlasují zvednutím ruky.	P
Z celkového počtu 32 688 osob oprávněných hlasovat v místním referendu v Praze 7 se referenda o nové radnici zúčastnilo 14 540 občanů (44,5 %), tedy více než zákonem požadovaných 35 %.	P
Pražští zastupitelé ve čtvrtek večer schválili novelu vyhlášky o hazardu, která ruší všechny herny v hlavním městě. V provozu zůstanou jen provozovny označované jako kasina. Serveru iDNES.cz to potvrdil mluvčí pražského magistrátu Vít Hofman. Zastupitelé rovněž odhlasovali kompletní zákaz hazardu včetně kasin v Praze 4.	Z
Debata o reformě evropského azylového systému je dlouhodobá, dnešní schůzka premiéra Andreje Babiše s předsedou Evropské komise (EK) Jeanem-Claudem Junckerem v Bruselu proto nepřinesla konkrétní řešení problému kvót na uprchlíky. Babiš večer po sérii jednání nejen s Junckerem, ale i s dalšími členy komise novinářům řekl, že diskuse o reformě evropského azylového systému může skončit i později než v první polovině letošního roku.	Z
Ve Švýcarsku mohou občané navrhnout vlastní nové zákony včetně zákonů rušících existující zákony. Občané zde také mají možnost vetovat již schválený zákon, který ale ještě nevstoupil v platnost.	P
Návštěvu tachovského okresu absolvoval v pondělí odpoledne krajský hejtman Milan Chovanec v doprovodu několika radních. Po návštěvě sídla Správy CHKO Český les v Přimdě a Domova pro seniory Panenská se přesunul do restaurace Baileys, kde absolvoval besedu s obyvateli Tachovska.	Z

Přímá demokracie – argumenty PRO

Přímá demokracie má oproti té zastupitelské řadu výhod. Občané mají možnost zasahovat ve větší míře do politiky. Politici, tj. volení zástupci, jsou často pod silným vlivem nátlakových skupin, které usilují o své úzké privátní zájmy (např. zemědělci, lékaři, taxikáři, odboráři, důchodci, výrobci piva, výrobci cigaret aj.). Některé z těchto nátlakových skupin jsou bohaté, mají prostředky na vlastní propagaci a platí si lidi, kteří mají za úkol přesvědčovat politiky v parlamentu o svých zájmech. Politici se tak často nechají těmito skupinami při svém rozhodování ovlivnit a v konečném důsledku nejednají v zájmu většiny občanů. Úkolem politiků je ale být dobrým správcem našeho státu či obce. Pokud se občanům práce politiků nelíbí, nemají mnoho možností, jak jejich jednání zamezit. Nestačí čekat na příští volby, protože mezitím už mohou politici dávno rozhodovat. Občané by tedy měli mít více možností, jak do rozhodování volených politiků zasahovat. Je tedy potřeba politiky kontrolovat a v případě potřeby včas zasáhnout, což je v případě přímé demokracie možné pomocí referenda. Referenda jsou také důležitá, protože ve větší míře vtahují občany do rozhodování a umožňuje aktivním občanům se pravidelně účastnit politiky a zapojovat se do řešení konkrétních problémů. V demokracii nestačí, když jdou občané jednou za čtyři roky k volbám, ale jinak jsou pasivní. Referendum je skvělá příležitost, jak „vychovat“ aktivní občany. Zásadní otázky, které se týkají budoucnosti země, by neměly být ponechány na rozhodnutí malé skupiny lidí v parlamentu, ale každý občan by měl mít právo podílet se na celospolečenském rozhodování.

Přímá demokracie – argumenty PROTI

Drtivá většina soudobých demokracií je založena na principu zastupitelské demokracie: lidé si zvolí své zástupce (např. do parlamentu), kteří pak činí důležitá rozhodnutí ve jménu všech občanů. Stále více rozhodnutí, včetně zákonů, vyžaduje hlubokou znalost problematiky, mnohdy i různé technické detaily, a není v silách běžných občanů skutečně dobře porozumět dané odborné oblasti (např. zákony týkající se technických nároků na nově postavené domy, zákony týkající se chemikálií využívaných v potravinářském či oděvním průmyslu aj.) Je proto lepší, když za ně rozhodují volení zástupci, kteří jsou placeni za to, že se plně věnují těmto otázkám. Protože se občané často v důležitých otázkách státu či zákonů moc dobře neorientují, mohou se snadno stát v kampani před referendem obětí demagogů, manipulátorů či nátlakových skupin, které mohou zkreslenými informacemi donutit občany v referendu hlasovat tak, jak si tyto nátlakové skupiny přejí. Je pak sporné hodnotit výsledek referenda za spravedlivý, když se řada lidí rozhoduje na základě lživých či zkreslených informací. Když se koná referendum, většinou mají občané na výběr ze dvou možností, nebo zkrátka hlasují ano, nebo ne. I naše vlastní zkušenost nás učí, že člověk má mnohdy na výběr z více než dvou možností, že na řadu otázek nelze odpovědět jednoduše ano, nebo ne. Spíše jsme nuceni vybírat z více možností, odpovídáme ve stylu „ano, ale...“, „spíše ne...“, „ano, za určitých okolností...“ atp. Referendum pak uměle rozděluje společnost na odpůrce a zastánce určitého řešení, ale není tu už prostor pro kompromisy, které se lépe uzavírají mezi volenými zástupci na parlamentní půdě. Jinou otázkou je odpovědnost za rozhodnutí. V zastupitelské demokracii se dá většinou zjistit, kdo a jak hlasoval a je možné poukázat na vinu či zásluhy jednotlivých volených zástupců v parlamentu. V případě přímé demokracie nese odpovědnost za rozhodnutí lid jako celek, ale v praxi to nic neznamená, protože se odpovědnost rozmělní mezi všechny lid a v konečném důsledku tak odpovědnost za špatné rozhodnutí nenese nikdo.

ARGUMENTY PRO A PROTI PŘÍMÉ DEMOKRACII

PRACOVNÍ LIST

Přímá demokracie má své zastánce, kteří argumentují ve prospěch většího zapojení prvků přímé demokracie do ČR. Přímá demokracie má ovšem i své kritiky, kteří upozorňují na nevýhody spojené s přímou demokracií.

Zadání:

Které argumenty jsou pro a které spíše proti přímé demokracii v České republice? Označte všechny argumenty pro červeně a všechny argumenty proti modře. V případě potřeby přidejte vlastní argumenty

1.	V referendu jsou občané většinou nuceni vybrat si jen mezi dvěma alternativami. Hlasují často buď ano, nebo ne. Referendum tak může vést k rozdělení společnosti na dva nesmiřitelné tábory.	
2.	Občané rozhodují sami za sebe. Nerozhoduje za ně nikdo jiný, třeba zkorumpovaný či neschopný politik.	
3.	Referendum může vést k oživení veřejné debaty o celé řadě důležitých otázek, které se týkají všech občanů.	
4.	Komplikované otázky mohou být jen stěží redukovány do dvou možných alternativ.	
5.	V zastupitelské demokracii je možné vyjednat kompromis mezi různými možnostmi řešení problému.	
6.	Přímá demokracie ve větší míře vtahuje občany do rozhodování.	
7.	Některé otázky mohou být velice složité a odpovědné rozhodnutí vyžaduje odborné kompetence, které běžní občané nemají.	
8.	Občané mohou být před referendem ovlivňováni působením nepravd, polopravd či lží, které šíří demagogové. Výsledek referenda tak může být zkreslen šířením těchto mylných informací, které mohou běžné občany mást.	
9.	Přímá demokracie nutí volené zástupce v parlamentu či v zastupitelstvu brát větší ohled na názor obyčejných lidí.	
10.	Zájmové skupiny mobilizují občany jen pro své vlastní zájmy.	

ARGUMENTY PRO A PROTI PŘÍMÉ DEMOKRACII

LIST S ŘEŠENÍM

Přímá demokracie má své zastánce, kteří argumentují ve prospěch většího zapojení prvků přímé demokracie do ČR. Přímá demokracie má ovšem i své kritiky, kteří upozorňují na nevýhody spojené s přímou demokracií.

Zadání:

Které argumenty jsou pro a které spíše proti přímé demokracii v České republice? Označte všechny argumenty pro červeně a všechny argumenty proti modře. V případě potřeby přidejte vlastní argumenty

1.	V referendu jsou občané většinou nuceni vybrat si jen mezi dvěma alternativami. Hlasují často buď ano, nebo ne. Referendum tak může vést k rozdělení společnosti na dva nesmiřitelné tábory.	PROTI
2.	Občané rozhodují sami za sebe. Nerozhoduje za ně nikdo jiný, třeba zkorumpovaný či neschopný politik.	PRO
3.	Referendum může vést k oživení veřejné debaty o celé řadě důležitých otázek, které se týkají všech občanů.	PRO
4.	Komplikované otázky mohou být jen stěží redukovány do dvou možných alternativ.	PROTI
5.	V zastupitelské demokracii je možné vyjednat kompromis mezi různými možnostmi řešení problému.	PROTI
6.	Přímá demokracie ve větší míře vtahuje občany do rozhodování.	PRO
7.	Některé otázky mohou být velice složité a odpovědné rozhodnutí vyžaduje odborné kompetence, které běžní občané nemají.	PROTI
8.	Občané mohou být před referendem ovlivňováni působením nepravd, polopravd či lží, které šíří demagogové. Výsledek referenda tak může být zkreslen šířením těchto mylných informací, které mohou běžné občany mást.	PROTI
9.	Přímá demokracie nutí volené zástupce v parlamentu či v zastupitelstvu brát větší ohled na názor obyčejných lidí.	PRO
10.	Zájmové skupiny mobilizují občany jen pro své vlastní zájmy.	PRO